

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Amstelodami, 1672

Wevelsburgum Prope Bodecam, Monasterium S. Menolphi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-7830

WEVELSBURGUM

PROPE BODECAM, MONASTERIUM S. MENOLPHI.

MEMORIÆ. SACRUM

ECCE. WEVELSBURGI. SAXO. FUNDATA. VETUSTO
 ARX. QUÆ. TURRITUM. TOLLIT. AD. ASTRA. CAPUT
 INDOMITIS. OLIM. PATRIAM. DEFENDIT. AB. HUNNIS
 DAMNA. DEDIT. PATRIÆ. NEC. SEMEL. ILLA. SUÆ
 QUANDO. FEROX. ARMIS. FRIDERICUS. S.ÆVIIT. HOSTIS
 NON. IMPUNE. TAMEN. QUÆ. TULIT. ARMA. NEPOS
 SIC. VARIAS. EXPERTA. VICES. DOMINOSQUE. FREQUENTES
 SUBDIDIT. IMPERIO. SE. THEODORE. TUO
 FORTUNATA. NIMIS. SI. QUAS. NON. LÆSERAT. HUNNUS
 INTACTAS. SINNERET. GOTTHICUS. IGNIS. OPES

FERDINANDUS. DEI. ET
 APOSTOLICÆ. SEDIS. GRATIA. EPISCO-
 PUS. PADERBORNENSIS. COADJUTOR
 MONASTERIENSIS. S. R. I. PRINCEPS
 COMES. PYRMONTANUS. ET. LIBER. BA-
 RO. DE. FURSTENBERG

WEVELSBURGUM. VETUSTISSIMUM. AB. HUN-
 NORUM. GERMANIAM. DEVASTANTIUM. MEMO-
 RIA. CASTELLUM. A. FRIDERICO. ARNSBERGÆ
 COMITE. INSTAURATUM. ET. MUNITUM. A. CO-
 MITIBUS. WALDECENSIBUS. AD. ECCLESIAM
 PADERBORNENSEM. TRANSLATUM. A. BUR-
 NIS. DYNASTIS. TUM. BENEFICIUM. PIGNORIS
 LOCO. DIU. POSSESSUM. A. THEODORO. EPISCO-
 PO. ET. PRINCIPE. PADERBORNENSI. RECUPE-
 RATUM. ET. A. FUNDAMENTIS. EXSTRUCTUM. A
 SUECIS. INCENSUM. A. THEODORO. ADOLPHO
 EPISCOPO. ET. PRINCIPE. PADERBORNENSI
 MAJORI. EX. PARTE. RESTITUTUM. POSI-
 TO. HOC. MONUMENTO. EXORNAVIT

Ec 2

NO.

N O T Æ.

I. **W**EVELSBURGUM] Etymon *Wevelsburgi* obscurum atque incertum est. Bodecenses quidem in literis suis memorant, senum traditione quendam *Wevelonem* Buranum, permisso Abbatisse Bodecensis, primum hoc loco posuisse domicilium, & *Wevelsburgo* nomen dedisse. Verum in genealogia Burana Gasparis Schioppi, atque antiquis literarum monumentis, neminem è Buranis hoc nomine usum lego. Huic cognominis locus est in Helvetiis, dictus *Wevelsburg*, qui viris doctis est *Aventicum Taciti*, & *Avanticum Ptolemæi*.

2. PROPE BODECAM, MONASTERIUM S. MENOLPHI.] *Gobelinus* Persona in *Cosmodromio* ætat. 6. cap. 40. de auctore Bodecensis Monasterii, sancto *Menolpho*, ita narrat: *Carolus postquam Westphalos subegit, S. Meinulphum de fonte levavit, & matrem ejus Wichtrud dictam, patre ejus defuncto, in suam protectionem recepit: quoniam frater mariti defuncti vim stupri sibi conabatur inferre. Hic Meinulphus nobilibus parentibus exortus, Archidiaconus in Ecclesia Paderbornensi, de bonis paternis Monasterium Monialium seu Canoniarum regularium, in villa Bodicken Paderbornensis diœcesis, fundavit & dotavit. Etsi verò idem Gobelinus Persona cap. 41. hæc subjungat: Quòd Meinulphus (qui erat unus è legatis, quos An. 836. B. Baduradus Episcopus Paderbornensis, ad reliquias S. Liborii impetrandas, ad Cenomanos miserat) in Ecclesia S. Vincentii Cenomanensi vovit Monasterium Sanctimonialium fundare, in honorem B. Mariæ & S. Liborii, in loco, qui dicitur Bodicon; & Crantzius *Metrop.* lib. 1. cap. 28. asserat, ideò S. Meinulphum fundandi Monasterii votum nuncupasse, ut prospere dignaretur Deus legationem eorum. Nulla tamen hujus voti apud Cenomanos nuncupati fit mentio in vita S. Menolphi, quæ extat, & quam ipse *Gobelinus* conscripsit. Imò huic narrationi adversari videtur, quòd S. Menolphus jam antè, quàm ad Cenomanos legatus iret, Ludovicum Pium Imperatorem, sua-*

suafu Baduradi Episcopi, An. 816. Aquisgrani in Concilio provinciali accesserit, facultatem ædificandi Monasterium ab eo impetraturus, & quòd Ludovicus grato animo petitionem ejus acceptans, litteras suo signatas sigillo super suo consensu gratiosè concesserit. Vita S. Menolphi, & ex ea Baronius ad An. 816.

De fundatione aliquantò accuratiùs agunt veteres Bodecensis Monasterii literæ, his verbis. *Beatus Maynulfus divina revelationis instinctu celestique visione instructus, quoddam Monasterium, quod Westfalica lingua Bodeken, quasi parvum dolium appellavit, in terra patrimonii sui, approbante Imperatore, qui tunc Aquisgrani fuerat, solemniter construxit, & ipsum Monasterium de bonis suis temporalibus, quæ multa erant, largiter dotavit; & inibi nobiles feminas & devotas, quæ vulgariter Doemvrouwen nuncupantur, instituit, quibus sanctus vir omnem foris evagandi occasionem in vim majoris stabilitatis præcludere volens, providâ dispensatione constituit sex Armigeros circumjacentes, tanquam procuratores Monasterii prædicti, quibus bona sua abundanter distribuit, tam in villis, quàm in grangiis, ut de his bonis Monasterio prædicto certis temporibus anni omnia necessaria pro victu & vestitu ministrarent. Sed & aliis Vasallis Armigeris bona pheidalia contulit, ut & ipsi essent fideles defensores Monasterii prædicti, & subjecti eidem. Propter hoc omne jus infeodandi, & conferendi ipsa bona pheidalia transtulit in ipsas Dominas, & earum Monasterium. Porro his munitionibus feminarum non contentus sanctus Pater Maynulfus, potentiorē nobilem de vicinis constituit in præfectum, & superiorē defensorem omnium bonorum Monasterii, ac causarum emergentium, quantumcunque certis sibi bonis, ac pensionibus de singulis officiis, ut commodius onus hujusmodi portare posset, deputatis, ut his vallata circumquaque tutoribus prædictæ femine Deo devotis famularentur obsequiis. Cujus quidem ordinationis & institutionis dispositio literis sigillatis expressius habetur in prædicto Monasterio, & stetit hæc ordinatio per plures annos post mortem beati viri Maynulphi. Sed heu convenerunt inimici omnis religionis, dignitas generis, ocium, & voluptas, & castra Dei ac patrimonium Christi funditus devastantes nihil reliquerunt, proinde dicti officii, & vasalli bona sibi deputata pro ministracione necessariorum Monasterii sibi appropriarunt, vendiderunt, & he-*

redibus suis tanquam propria, nemine contradicente, reliquerunt. Ita Bodecensis Monasterii virgines multis domesticis difficultatibus conflictatas, haud minoribus damnis atque injuriis externi affecerunt, quando Nobiles de Furstenberg ex Waterlappe, propter Nobiles de Brencken, Ecclesiam Bodecensem unà cum Monasterio incenderunt, id damnum ipsos quidem Furstenbergios resarsisse, sed dono ab aliis interverso, nihil inde commodi Bodecenses esse consecutos, in literis suis Bodecenses ipsi jure conqueruntur. Verumtamen similes in Paderbornensem ditionem incursiones deinceps fierent, Henricus Spiegelius Episcopus Paderb. cavere videtur voluisse his literis, quas Latinè vertimus, & Arnoldus de Brencken, nobili genere, virtute ac doctrinâ vir æquè conspicuus, in schedis suis repertas, & ab Henrico Episcopo Paderbornensi, securitatis utique causâ, ipsius majoribus relictas, nobiscum antehac communicavit. Nos Wenemarus de Forstenberg, & Fridericus ejus filius presentibus literis profiteamur, & testatum facimus, nos cum venerabili D. Henrico Episcopo Paderbornensi in hac pacta amicè convenisse, quòd omnibus actionibus, quæ nobis in illum, & illius subditos possent competere, supersedebimus, quoad prædictus Dominus vixerit. Quòd si autem inter ipsum, aut ejus subditos, & nos nova deinceps oriretur controversia, eam intra quatuor hebdomadas, coram Episcopo prædicto, jure prosequemur: quo temporis spatio si jus redditum non fuerit, liberum nobis erit, salvâ hac transactione, eum adire, qui jus nostrum nobis tribuat. Contrâ si Episcopo, aut illius subditis nova nobiscum controversia posthac intercedet, eâque super re appellabimur, intra proximas quatuor hebdomadas id, quod justum erit, faciemus. Casu autem quo Episcopus officio Marescalli Westphaliæ abiret, & Colonensibus bellum inferret, fas erit nobis, salvis his pactis, Colonensi Archiepiscopo opitulari. Porrò si Episcopus, aut illius subditi nos hostiliter aggredierentur, salvis item his literis, nobis licebit vicissim hostilia facere. Quæ uti conventa sunt, nos Wenemarus ac Fridericus ejus filius bonâ fide, quæ juramenti loco valeat, firmiter, ac sine dolo nos observaturos pollicemur. In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus literis appendimus. Datum Anno Domini M.CCCLXX. feriâ quintâ post octavam Apostolorum. Bodecensis igitur Monasterii fortunis

tunis unà cum disciplina, & cultu divino miserandum in modum ita dilapsis, ut ex omnibus ipsius adificiis sola Ecclesia, plus tamen, fimo & immunditiâ ejus testantibus, pro receptaculo bestiarum, quàm pro divini cultûs exhibitione perduraret, & in Capellis eidem Ecclesie quondam annexis, tunc verò dirutis, imò super ipsa altaria Capellarum, sicut in saltu, virgulta succrescerent, & tam Canonica, quàm Rector parochialis cura, ac etiam Clerici ceteri, solâ Abbatisâ ibidem in tugurio rusticano degente, terram fructiferam tanquam eis versam in salsuginem abhorrentes, locum ipsum dudum reliquerint, Walburgis de Walde, Abbatisâ Bodecensis, ipsam Abbatiam cum Monasterio, reservato sibi usufructu certæ pensionis annuæ, Wilhelmo de Monte Episcopo Paderbornensi, An. 1408. Indiçt. 1. Kal. Septembr. resignavit: is verò An. 1409. 17. mens. Julii, idem Monasterium à se reformatum, honorabili viro Joanni Wail Priori Monasterii Canoniorum regularium in Swollis, Trajectensis diœcesis, tradidit, concessit & assignavit. Ex antiquis literarum Bodecensium monumentis, & Gobelini Person. Cosmiodromio ætat. 6. cap. 90.

3. INDOMITIS OLIM PATRIAM DEFENDIT AB HUNNIS.] Sicut Carolus M. bello per octo annos gesto Hunnos egregiè contudit, quo tota eorum nobilitas, tota gloria decedit; omnis pecunia, & congesti longo tempore thesauri direpti sunt, quibus Franci antè pauperes tunc ditati, & opibus aucti: Eginhardus in vita Caroli M. ita Hungari, Hunnorum progenies, jam indè à Ludovici III. & Conradi I. imperio, assueti flammâ ferroque interiori Germaniam depopulari, Henricum Aucupem Germaniæ Regem in primis exercuerunt, qui nusquam tutus, in præsidio urbis Werlaon (quæ nunc Werla, ditionis Coloniensis in Westphalia oppidum) Hungarorum impetum declinavit; donec pactis novem annorum induciis, atque urbibus interea communitis, & legibus Reipublicæ salutaribus latis, omnibusque ad vim propulsandam compositis, Hungaros tributum exacturos, magnoque cum exercitu iterum in Saxoniam irruentes, ingenti clade hostibus illatâ, repulit fugavitque. Luitprandus lib. 2. hist. cap. 8. & 9. Widekindus Corbeiensis Annal. lib. 1. Adamus

mus Bremensis lib. 1. cap. 46. & ex eo Albertus Stadenfis, Gobelinus Persona in Cosmodromio atat. 6. cap. 47. *Posthac Hungari invadunt Saxoniam, & undique fervientes omnia vastant, & Monasterium in Hervorde Paderbornensis diocesis destruunt. Id quod Henrici ipsius diploma Hervordienfi Parthenoni, datum etiam nos docet.*

IN nomine sancte & individue Trinitatis. HEINRICUS divina favente clementia Rex. Omnium namque fidelium nostrorum petitionibus Serenitatis nostra aurem accommodare oportet. maxime tamen eorum qui de sacris mentionem faciunt cœnobii obtemperare decrevimus. Nam nostris crebrescentibus peccatis multimodas paganorum castigationes quibus Christicolae afflixerunt sentimus. Inter quas etiam Mathildam dilectam conjugem nostram unâ cum Bodarbrunnensis ecclesia Episcopo videlicet Umvano. seu & ceteris fidelibus nostris. de sanctis Hervurdensis monasterii monialibus interpellantem cognovimus. quatinus illarum præcepta regia. quæ ab ethnicorum infestatione exusta sunt. renovari præciperemus. Quapropter noverit omnium fidelium nostrorum industria. quia miseratione earum repleti. ob amorem Dei Sanctorumque. petitionibus eorum assensum præbentes. prout ea ab antecessoribus nostris habere videbantur. nostra auctoritatis renovatione prænotare iussimus. ea videlicet ratione. ut quicquid in vestitura suprascripti loci. sive de Regum vel cujuslibet personæ traditione appareat. nullo injuste contradictionis impedimento. æternaliter ad ejusdem congregationis nutrimenta perseveret. quatinus absque alicujus secularis vexationis conflictu. sub nostra tuitionis munimine. dignas ac Deo placitas persolvere studeant laudes. Nostrasque nostrorumque antecessorum quam & successorum frequentent orationes. Quorundam autem locorum vocabula. quæ quidam falsitatis fraude abstrahere conantur. huic conscripto subnectere præcepimus. Angeresgawe. Wineswalde. Overanberh. Liudwidesdorp & Hunbech secus fluvium Sigina. Hæc omnia cum reliquis cunctis possessionibus tam in agris cultis & incultis. quam & in omnibus appendiciis ad præfatum locum respicientibus. firma stabileque statione in jam dicta familia potestate perenni tempore consistant. Et ut hoc nostra confirmationis præceptum firmum stabileque permaneat. manu nostra subtus illud firmavimus. anuloque nostro sigillari præcepimus.

Si-

Signum Domni HEINRICI

Serenissimi Regis.

Simon notarius ad vicem Herigeri Archiepisc. Cappellani recognovit.

Data XV. Kal. Apr. Anno incarnationis Domini DCCCCXXVII. Indictionum XV. Anno vero regni gloriosissimi Henrici VII. Actum Afnid. in Dei nomine feliciter. Amen. Idem nobis innuit auctor vitæ B. Meinwerci apud Browerum §. 49. his verbis: Meinwercus in Herivordia basilicam S. Mariae, quæ vocatur ad Crucem, dedicavit; quam ipsa unica spes mortalium ad singulare inibi miserorum refugium sibi construi mandavit: siquidem Ecclesia Herivordensis, sicut Ecclesia Corbeiensis, in Episcopatu Paderbornensi sita, à Ludovico filio Caroli M. constructa, & à B. Badurado Paderbornensi Episcopo dedicata, quæ omni pristini honoris & decoris ornatu, tam Ungarorum devastatone, quàm fratris Bernardi Ducis Saxonie Thietmari invasione spoliata, propemodùm fuerat destituta. Quæ hîc de Thietmaro, qui teste Ditmaro lib. 7. ipsum etiam Meinwercum Episcopum Paderbornensem dispoliavit, paucis attinguntur, ea ab auctore vitæ ejusdem B. Meinwerci, cujus autographum ms. Paderbornæ apud cœnobitas Abdinghoffenses extat, fusiùs enarrantur, & hoc loco referre juvat, ut nostri homines, illibatam illo sæculo Ecclesiastici magistratus in castigandis improbis vim & auctoritatem, & principum virorum adversus Episcopos reverentiam, obsequium & submissionem, vel hoc veteris disciplinæ exemplo, condiscant. Thietmarus, inquit, senior frater Bernhardi Ducis Saxonie, vir in hoc mundo valde idoneus fuit, sed tam vitiis plenus, quàm rebus, superbiâ tumidus, in acquirendis rebus avaritiæ facibus accensus. Denique contra jus & fas ubique fidelium res invadens & diripiens, inter cetera tyrannidis suæ opera, quodam tempore iter suum ad Monasterium Herivordie direxit, faciensque ibi magnam munitatem, Sanctorum ibidem requiescentium, & suæ sororis Abbatisse nomine Godesta, & congregationis S. Mariae thesaurum confregit, & inde plus justo pecunia detraxit. Postea ad synodum secundum canonicam constitutionem ab Episcopo Meinwercu vocatus, ad corrigendum commissa est admonitus. Quo salubriter compuncto, & utiliter correcto, constitutum est, eum Episcopo dare XXX. talenta denariorum. Illo autem pecunia pondus tantum non habente, omne pradium, quod habuit in Bruninchorpe, cum

omnibus appendiciis, cum consensu & voluntate sui heredis Bernhardi Ducis atque fratris sui, ad dominium Patherburnensis Ecclesie, pro reconciliatione illius pecunie, in proprium dedit. Hanc traditionem Episcopus banni sui munimine firmavit, Udone, Herimanno, Bernharo, Liudero Comitibus, & aliis multis assistentibus. Tantum de Thietmari in Hervordienfes, & Hunnorum in Saxoniam incursione. Quâ etiam tempestate castrum Wefelsborg constructum refert Gobelinus Persona in Cosmodromio atat. 6. cap. 58. Albertus Crantzius Metrop. lib. 6. cap. 9. Joannes Horrion in Panegyrico Paderbornensi lib. 2. cap. 3.

4. QUANDO FEROX ARMIS FRIDERICUS SÆVIIT HOSTIS.] De Friderico Arnsbergenfi Comite ita Gobelinus Persona l. c. Anno sequente, id est, An. 1123. Fridericus Comes Westfalie de Arnsburg, homo ferocissimus mortuus est, qui castrum Wevelsburg antiquitus tempore Hunnorum constructum, vetustateque temporis neglectum restauraverat, anno uno ante obitum suum: à quo totam viciniam multiplicibus angariis vexare non cessavit. Eiusdem etiam meminit Crantzius l. c. Erat eâ tempestate homo ferox, Comes de Arnsberg Fridericus, qui se Westphalie Dominum pratenderet. Is cum arcem vetustissimam ab Hunnorum memoria Wevelsburg renovasset, multos inde incursans, praesidio firmavit: sed ille haud diu post vitam finivit. Item Ægidius Gelenius lib. 3. hist. S. Engelberti cap. 42. Fridericus Comes de Arnsberg ab inquieto animo dictus bellicosus, bellum gessit contra Fridericum Colonensem An. 1102. quo tempore ab Imperatore proscriptus fuit; Burchardum cepit Monasteriensem An. 1105. Castrum Wevelsburgense instauravit ac munit An. 1122. Tandem cum improbius piis generi sui S. Godefridi Cappenbergensis conatibus obsisteret, in praedicti castri, quo & S. Norbertum tenebat conclusum, obsidione mortuus An. 1123. Abbas Stadensis An. 1124. obiisse affirmat. Vita ms. B. Godefridi Cappenbergensis à Chrysofomo van der Sterre citata, de mortis genere hæc nominatim: *Dirupto ventris thorace idem Fridericus sedens in prandio medius crepuit.* Quantus autem Ecclesiasticorum hostis Fridericus, tantus fautor Godefridus ultimus Comes Arnsbergenfis fuit, qui unâ cum sua conjugè
Anna

Anna Clivenſi, Comitatum Arnsbergenfem An. 1368. 25. Auguſti, Cunoni Adminiſtratori Coloniſis Eccleſiæ vendidit, cum juribus, dominiis, juridiſtionibus altis & baſſis, ac mero & mixto imperio, ac ſpecialiter cum caſtris & oppidis in Arnsberg, in Nehem, in Eversberg, in Hirtzberg, item in villis & oppidis, in Huſtene, in Aldendorp, in Sundern, in Langeſcheid, in Hachen, in Frehenolen, in Stegenhagen, in Bodenfelde, in Meſcheide, item cum villis & parochiis in Korbecke, Allagen, Bremen, Voiswinkele, Eggrinhuſen, Balue, Aſſele, Stocheim, Hielvelde, Kalle, Velmede, R Emmelinckhuſen, Bye, Reſſe, Weenholtſhuſen, Haerbocke, Yffelppe, Oeverenkirchen, Eſſelne, Wurmbecke, Lene, Overſunderne, Oldinge, Berghuſen, cæteriſque villis & parochiis univerſis. Item cum dignitate, officio, ſeu prerogativa juris Primipilariatus, ſeu Antebellatoris inter Weſeram & Rhenum, nec non cum omnibus & ſingulis Hominiſus, Miniſterialibus, Caſtrenſibus, Fidelibus, Vaſallis, Militaribus, oppidanis, villanis, litonibus, ſervis & ancillis, & ſubditis quibuſcunque. Hæc ad verbum ex literis, quas præter Godefridum & Annam Comites obſignarunt, Antonius de Reidere, Rutgerus dictus Kettelere Milites, Heidenricus dictus de Wolff, Arnoldus Hachen, Wilhelmus dictus Quaterland, Arnoldus de Berninghuſen, Joannes dictus Schureman, & Conradus dictus Wrede, Armigeri, Caſtrenſes, & Fideles, nec non Proconſules, Conſules ac Univerſitates oppidorum, Arnsberg, Nehem, Grevenſtein, Hirtzberge. Poſteà Fridericus Archiepiſcopus Coloniſis, ut obiter hoc referam, diœceſi ſuæ Coloniſi, ſummum militia gubernatorem & Arnsbergenſi provincia primum Satrapam, magno cum imperio præfecit, Wenemarum Furſtenbergium, conſiliarium ſuum intimum; juſſitque inſuper Mareſcallo Weſtphaliæ (Henrico Epifcopo Paderbornenſi) ditionem Coloniſem tuenti addeſſe, omnibuſque Eccleſiæ Coloniſis hoſtibus, tanquam ſuis, adverſari; nec permittere, ut quis ullum Caſtellum aut munimentum in ditione Coloniſi, aut ejus vicinia excitet, citra ſuam voluntatem & veniam; ſi quid autem horum extructum fuerit, dejicere ac vaſtare, & præterea juſſit ſtipendiis publicis eò loci cum copiis ſuis excubare, ubi major provincia neceſſitas fuerit hoſtibus reſiſtendi atque incommodandi, &c. Ex literis An. 1371. die Jovis poſt feſtum S. Luciæ datis.

5. NON IMPUNE TAMEN QUÆ TULIT ARMA NEPOS.] *An. Conradi Caesaris 6. id est, An. 1143. Comes de Arnsberg depraedationes, & incendia exercet in diœcesi Paderbornensi, teste Gobelino Persona in Cosmodrom. ætat. 6. cap. 59. Quem Henricum nominat Gaspar Bruschius in catalogo Episcoporum Paderbornensium; Conradum verò vocant, & multoties Bernardo I. Episcopo Paderbornensi injuriam, ingenti praelio ab eo victum tradunt, Gerhardus Cleinsorgius in hist. Ecclesiast. Westphaliæ ms. Hermannus Kerßenbrochius, & Henricus Hovelius in catalogo Episcoporum Paderbornensium. Item Ægidius Gelenius lib. 3. hist. S. Engelberti: Conradus Comes in Arnsberg, qui in praelio contra Bernardum Episcopum Paderbornensem suscepto, occubuit circa annum Christi 1143. Hardehusanus quoque codex membraneus ms. de gestis Bernhardi primi Episcopi Paderborn. fundatoris Hardehusani testatur, contra potentem Comitem de Arnesbers, qui infestabat Ecclesiam Paderbornensem, multis expensis eum dimicasse.*

6. SIC VARIAS EXPERTA VICES DOMINOSQUE FREQUENTES.] Post Comites Arnsbergenses *Wevelsburgum* in potestatem venit Comitum Waldecensium, à quibus ad Ecclesiam Paderbornensem transfuit, mediâ ejus parte Bartholdo nobili de Büren beneficii loco concessâ, ut habent literæ antiquæ.

NOS OTTO Dei gratia *Monasteriensis Ecclesiæ Electus & Confirmatus*, ac *Simon nobilis Dominus de Lippia*, universis presentia visuris, & audituris cupimus esse notum, quod translato Castro de *WEVELSBURG* per nostrum nobilem Comitem de *Waldeck* in Ecclesiam Paderbornensem, de voluntate & consensu heredum suorum, cum omni jure, quod idem Comes se habere dicebat in eodem, inter venerabilem Patrem *D. Ottonem Paderbornensem Episcopum* nomine prædictæ Ecclesiæ suæ, & *Bartholdum nobilem juniorem de Büren*, per Nos de consensu parentum prædictorum talis est ordinatio instaurata, videlicet quod præfatus *Bartholdus & sui heredes medietatem dicti Castri ab Episcopo Paderbornensi qui nunc est, & pro tempore fuerit, nomine jam dictæ Ecclesiæ jure homagii recipient & perpetuò possi-*

possidebunt; Præfatus etiam Bartholdus & sui heredes dictum Castrum expensis vigilum & custodum portarum, unâ cum Episcopo & Ecclesia custodient, & custodiri aequaliter procurabunt, aequali jure portarum clavibus utendo; Episcopus quoque prælibatæ Ecclesiæ ipsum Bartholdum, & suos heredes in omni jure eorum conservabit, & permittet eosdem in jure suo liberè permanere; è converso Bartholdus & sui heredes facient fidelitatem, & debita servitia Episcopo & Ecclesiæ supradictæ, prout de jure tenentur. In præmissorum testimonium, fidem & firmitatem sigilla nostra cum sigillo sæpediti Bartholdi præsentibus duximus apponenda, & ego Bartholdus nobilis supradictus sigillum meum præsentibus apposui in testimonium præmissorum. Datum Anno Domini MCCC. Feriâ quartâ post assumptionem Beatæ Mariæ. Hanc dimidiam partem dynastiæ Wevelsburgensis, cum dominio, frigraviatu, advocatia, mero & mixto imperio, jurisdictionibus & juribus, cum villis & parochiis in Erlen, Borne, Haren, Helmeren, Attelen, Hengelern, Husen, Dalem, Verste, Bocken, Helmeren, Attelen, Hengelern, Husen, Dalem, Verste, Bocken, Nuttelen, Hattope, Sinkeffen, Snevelde, Schwafern, & reliquis omnibus villis in iisdem parochiis sitis, Simon Nobilis de Büren, consentientibus Bartholdo Præposito Abbatæ Werdinenfis, Bernardo & Joanne fratribus suis, vendidit Ruperto Episcopo Paderbornensi An. 1391. in Octava omnium Sanctorum. Ab iisdem tamen fratribus jam antè Simoni Episcopo Paderbornensi venditam fuisse, indicant literæ antiquæ An. 1384. crastino decollationis S. Joannis Baptistæ datæ, in quibus fatetur Simon Episcopus se Wevelsburgi arcem & dynastiæ cum parochiis Bodeken, Kerchberge, utriusque Tudorpe, villis Haren, Ettelen, cum omnibus proventibus & hominibus, in Grafsem, Borchler, Holthus prope Wevelsburg, Adene, Tedekenlo, Hoyerinchus, Alberinchus, Aldenbodeken, Wulferdesen, Tyndelo, Knyckenhagen, Swafern, Eldynchusen, Meyngerinchus, item parochia Elren, Dalhem, Nuttelen, cum pagis eò pertinentibus, Elren, Hattope, Syrekeffen, Snevelde, Verste, & Bokelen, excepto Bodene, à Simone Burano, e jusque fratribus coëmptam, Friderico de Brencken Militi, pro quadringentis & viginti quatuor marcis argenti puri, obligasse pignori; quod postea Ericus Episcopus Paderbornensis An. 1513. die Lunæ post S. Kiliani extinxit, & Wevelsburgum, Bernardo

& Joanni nobilibus de Büren pro 2936. aureis Rhenanis, iterum oppigneravit.

7. SUBDIDIT IMPERIO SE THEODORE TUO.] Theodorus Furstenbergius Episcopus ac Princeps Paderbornensis An. 1589. 9. Aug. Joanni seniori & Joanni juniori Dynastis Buranis, 3536. aureis Rhenanis numeratis, *Wevelsburgum* Ecclesiæ suæ demum recuperavit, atque arce inchoatâ An. 1604. & An. 1607. absolutâ, proprio sumptu 36000. numerorum imperialium, haud computatis eorum operis ac vecturis, qui jure angariarum illas præstiterunt, formâ triangulari, specie sanè visendâ atque magnificâ exornavit, additâ hæc inscriptione, quæ in atrio conspicitur.

ARX. CUM. DISTRICTU. PATULIS. INHONORA. RUINIS
IN. THEODORI. USUM. PRÆSULIS. ILLA. VENIT
ÆRE. SUO. PRIMUS. TITULUM. QUI. INFORMAT. INANEM
ET. VALIDA. MUROS. EXHIBET. ARTE. NOVOS
FURSTENBERGIACÆ. PRINCEPS. DECUS. INCLYTE. STIRPIS
SEDI. HOC. QUO. CARUIT. TRADERE. PERGE. TUÆ

Joannes Horrion elegis Panegyrico Paderbornensi subjectis *Wevelsburgum* instauratum ita celebrat.

*Indè WEVELSBURGI solido domus ardua saxo
Nubila sublimi culmine celsa ferit:
Hæc olim à præscis (fama si credimus) Hunnis
Post varios Dominum Te sibi legit heros.
Nunc Te digna domus, sed erant magalia nuper,
Penè ruinosò semisepulta situ.
Circum Chaonia texunt umbracula quercus,
Sylvæque vicinas occulit alta feras.
Quasque sub hospitiiis celat frondentibus arbor,
Plurima lascivo gutture vernat avis.*

8. INTACTAS SINNERET GOTTHICUS IGNIS OPERES.] Anno 1646. hostilis Suecorum exercitus, dum Paderbornam obsidione cinctam Idibus Maii expugnat, *Wevelsburgi* arcem

arcem præsidio Cæsareo firmatam eodem impetu capit, vastat, exurit. Quam deinde Theodorus Adolphus de Reck, Episcopus ac Princeps Paderbornensis laudatissimus, majorem partem restituit, sed morte præreptus, non absolvit. Ejus rei memoriam conservat arcis vestibulum hæc epigraphæ ornatum.

THEODORUS. ADOLPHUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ. SEDIS
GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS. S. R. I. PRINCEPS
ET. COMES. PYRMONTANUS. HANC. ARCEM. A. SUECIS
PADERBORNAM. AN. MDCXLVI. EXPUGNANTIBUS. VA-
STATAM. ET. INCENSAM. REPARAVIT
AN. MDCLVIII

Foribus autem instaurati facelli in atrio arcis hic titulus in-
scriptus legitur.

THEODORUS. ADOLPHUS. DEI. ET. APOSTOLICÆ. SEDIS
GRATIA. EPISCOPUS. PADERBORNENSIS. S. R. I. PRINCEPS
ET. COMES. PYRMONTANUS. ARCE. MAGNIS. IMPENSIS. IN-
STAUURATA. SACELLUM. IN. HANC. FORMAM. RESTITUIT
AN. MDCLX

DE-